

АНАЛІЗ ПРОЯВІВ УТОМИ НЕРВОВО-М'ЯЗОВОГО АПАРАТУ СПОРТСМЕНІВ ЯК ПЕРСПЕКТИВНИЙ МЕТОД ОЦІНЮВАННЯ КОМПОЗИЦІЇ М'ЯЗОВИХ ВОЛОКОН

Соломія Клебан¹, Любомир Вовканич²

²Львівський державний університет фізичної культури,

¹Львівський національний університет імені Івана Франка,
м. Львів, Україна, e-mail: lsvovkanych@gmail.com

Актуальність. Особливості композиції м'язів є вагомим фактором спортивного добору та дають змогу оптимізувати і пришвидшити підготовку спортсменів. Доказом цього є наявність особливостей у співвідношенні волокон різних типів, виявлених в елітних спортсменів багатьох видів спорту [1–3]. Яскраво вираженою є ця різниця між представниками швидко-силових видів спорту та видів спорту, у яких домінують якості є витривалість. Особливості волокон різного типу зумовлюють відмінності в метаболічних та скоротливих властивостях, а також у швидкості розвитку втоми м'язів із різним співвідношенням (композицією) волокон. Тому сьогодні аналіз процесів розвитку втоми нервово-м'язового апарату спортсменів є перспективним підходом до оцінювання композиції м'язових волокон.

Метою нашої роботи було з'ясувати можливість використання проявів втоми скелетних м'язів спортсменів для аналізу композиції м'язових волокон.

Методи та організація дослідження. На першому етапі досліджувані виконували серію максимальних скорочень з використанням електронного динамометра ЕН-101. Реєстрували показники сили м'язів та параметри інтерференційної електроміограми (ІЕМГ). На другому етапі досліджувані виконували серію субмаксимальних скорочень на ергографі Моссо. Реєстрували амплітуду та швидкість руху тягарця, а також параметри ІЕМГ. Реєстрацію ІЕМГ виконували за допомогою електроміографа "Нейро-МВП-Микро", активний електрод розміщували на шкірі над моторною точкою *m. palmaris longus*.

У дослідженні взяли участь 19 спринтерів (бігуни на дистанцію 100–400 м, спортивна кваліфікація – I розряд – КМС) та 13 стаєрів (бігуни на довгі дистанції та біатлоністи, КМС–МС).

Отримані показники аналізували за загальноприйнятими методами статистики з використанням математичних і статистичних функцій програми Microsoft Office Excel 2010. Для міжгрупового порівняння використовували t-критерій Стьюдента.

Виклад основного матеріалу. Встановлено, що під час виконання максимальних статичних навантажень спостерігається зменшення сили скорочень м'язів як у групі спортсменів-стаєрів, так і спринтерів. Статистично значуще ($p < 0,05$) зниження величини зусилля в групі спринтерів розпочинається раніше (із 16-го скорочення), ніж у групі стаєрів (з 29-го). Після 10-го скорочення і до завершення серії скорочень їхня сила в групі спринтерів виявилась нижчою, ніж у стаєрів ($p < 0,05$). Виявлене підвищення співвідношення середньої амплітуди ІЕМГ до величини м'язового зусилля (амплітудно-силовий індекс). У межах перших 20 скорочень у багатьох випадках амплітудно-силовий індекс спринтерів перевищує ($p < 0,05$) відповідні величини стаєрів. Ми не виявили статистично значущих відмінностей між двома групами спортсменів у інших показниках ІЕМГ, зареєстрованих під час серії максимальних статичних скорочень.

Під час аналізу максимальної амплітуди субмаксимальних динамічних скорочень скелетних м'язів виявлена суттєва відмінність між групами спортсменів-стаєрів та спринтерів. Зокрема, упродовж 3-хвилинної серії скорочень не було виявлено статистично значущих змін цього показника в групі стаєрів. Водночас у групі спринтерів виявлено зниження амплітуди, починаючи з 45-го скорочення. Завдяки цим розбіжностям спостерігається статистично значуща ($p < 0,05$) відмінність між групами спортсменів стаєрів та спринтерів, починаючи з 8-го скорочення. Аналіз максимальної швидкості скорочення м'язів (піднімання тягарця) засвідчив, що упродовж серії скорочень цей показник зазнає змін переважно в групі спринтерів. Встановлено також, що упродовж перших 20 скорочень показник максимальної швидкості піднімання тягарця був у багатьох випадках вищим ($p < 0,05$) у групі спринтерів. Максимальна швидкість розслаблення м'язів (опускання тягарця) поступово зменшується під час серії скорочень в обох групах. Статистично достовірні ($p < 0,05$) зміни цього показника у спринтерів та стаєрів спостерігаються переважно після 40-го скорочення. Лише у двох випадках ми виявили статистично значущу різницю ($p < 0,05$) між двома групами. Виявлена також статистично достовірна різниця ($p < 0,05$) між відносними показниками середньої амплітуди ІЕМГ між групами. Інших суттєвих відмінностей у показниках ІЕМГ між групами не виявили.

Висновки. Підсумовуючи отримані дані, ми можемо рекомендувати кілька показників для створення критеріїв неінвазивного оцінювання композиції м'язових волокон спортсменів: зміни сили максимальних довільних скорочень; величину амплітудно-силового індексу; амплітуди субмаксимальних довільних скорочень; показник максимальної швидкості скорочення м'язів під час субмаксимальних скорочень; відносні зміни середньої амплітуди ІЕМГ під час субмаксимальних динамічних скорочень.

Список використаних джерел

1. Методы оценки композиции мышечных волокон в скелетных мышцах человека / А. Самсонова, И. Барникова, А. Борисевич, А. Вахнин // Труды кафедры биомеханики НГУ им. П. Ф. Лесгафта. – Санкт-Петербург, – 2012. – Вып. 6. – С. 18–27.
2. Gollnick P.D. The muscle fiber composition of skeletal muscle as a predictor of athletic success. An overview / Gollnick P. D, Matoba H. // The American Journal of Sports Medicine. – 1984. – Vol. 12(3). – P. 212–217.
3. Karp J.R. Muscle Fiber Types and Training / Jason R. Karp // Strength and Conditioning Journal. – 2001. – Vol. 23, N 5. – P. 21–26.